

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน
ในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ
พ.ศ. 2561*

LEGAL ISSUES CONCERNING PUBLIC PARTICIPATION IN THE
UTILIZATION OF WATER RESOURCES UNDER THE WATER
RESOURCES ACT B.E. 2561 (2018)

phanupong samol¹, arunyupa buasap² และ worawut laobankho³

Phanupong Samol¹, Arunyupa Buasap² and Worawut Laobankho³

¹⁻³มหาวิทยาลัยปทุมธานี

¹⁻³Pathum Thani University, Thailand

Corresponding Author's Email: phanupong.s@ptu.ac.th

วันที่รับบทความ : 24 พฤศจิกายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 17 ธันวาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 19 ธันวาคม 2568

Received 24 November 2025; Revised 17 December 2025; Accepted 19 December 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ทฤษฎีทางกฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน 2) กฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำของต่างประเทศ และประเทศไทย 3) วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำ 4) เสนอแนะแนวทางการแก้ไขที่เหมาะสมกับประเทศไทยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้ประโยชน์จาก

Citation:

* ภาณุพงษ์ สามล, อรุณยุพา บัวทรัพย์ และ วรวุฒิ เหล่าบ้านค้อ. (2568). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 1083-1096.

Phanupong Samol, Arunyupa Buasap and Worawut Laobankho. (2025). Legal Issues Concerning Public Participation In The Utilization Of Water Resources Under The Water Resources Act B.E. 2561 (2018).

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 1083-1096.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ทรัพยากรน้ำ ตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลเชิงเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาประกอบบริบท

ผลการศึกษา พบว่า 1) ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชนให้สิทธิประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมกับหน่วยงานของรัฐ 2) มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำของต่างประเทศพบว่า ได้บัญญัติการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำในประเทศของตนชัดเจนกว่าประเทศไทย 3) วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 พบว่า ในส่วนของคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ และคณะกรรมการลุ่มน้ำยังขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน และ 4) เห็นควรให้มีการกำหนดให้มีสัดส่วนของประชาชนที่เลือกกันเองเข้าไปมีส่วนร่วมในคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ และคณะกรรมการลุ่มน้ำ อีกทั้งให้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการในการพิจารณาอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในทรัพยากรน้ำที่มีสภาพเป็นการบังคับใช้ในลักษณะเป็นการใช้สิทธิของประชาชน เพื่อให้สัดส่วนการได้ใช้ประโยชน์ในทรัพยากรน้ำของประชาชนกับคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ และคณะกรรมการลุ่มน้ำประจำลุ่มน้ำมีความสมดุลและเป็นธรรมต่อทุกภาคส่วน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำ, คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

Abstract

This research article aims to: (1) examine legal theories related to public participation; (2) study laws governing public participation in the utilization of water resources in foreign countries and in Thailand; (3) analyze legal issues concerning public participation in the utilization of water resources; and (4) propose appropriate solutions for Thailand regarding public participation in the utilization of water resources under the Water Resources Act B.E. 2561 (2018). This study employs a qualitative research approach, collecting data through documentary research and analyzing the data using content analysis within relevant contexts.

The findings reveal that: (1) theories of public participation recognize the right of the public to participate in decision-making processes alongside state authorities; (2) comparative analysis of foreign legal measures on public participation in water resource utilization indicates that many countries explicitly provide for public participation in national water management more clearly than Thailand; (3) analysis of legal issues under the Water Resources Act B.E. 2561 (2018) shows that both the National Water Resources Committee and the River Basin Committees lack adequate public participation; and (4) it is recommended that a proportion of representatives elected by the public be included in the National Water Resources Committee and the River Basin Committees. In addition, clear principles, criteria, conditions, and procedures should be established for granting permits to utilize water resources in a manner that is binding and framed as the exercise of citizens' rights, in order to ensure a balanced and fair distribution of benefits from water resource utilization between the public and the National Water Resources Committee and the respective River Basin Committees for all sectors involved.

Keywords: Participation, Utilization of Water Resources, National Water Resources Committee

บทนำ

น้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต และการพัฒนาทางเศรษฐกิจ น้ำตามสภาพธรรมชาติที่ประชาชนทุกท้องที่อาศัยใช้ ได้แก่ น้ำในบรรยากาศ (ฝน) น้ำผิวดิน และน้ำบาดาล นับเป็นผลิตผลจากธรรมชาติที่เราไม่สามารถผลิตเพิ่มขึ้นมา หรือลดปริมาณที่มีอยู่ในธรรมชาติได้เองตามต้องการ บางปีอาจเกิดฝนแล้งเป็นเหตุให้น้ำในแม่น้ำลำธารมีน้อย จนไม่สามารถแบ่งปันได้ทั่วถึง หรือบางปีฝนตกชุกต่อเนื่องจนเกิดความเสียหายเนื่องจากน้ำท่วมทรัพย์สินและพื้นที่ชุมชน ตลอดจนการมีน้ำเสียหรือมลพิษทางน้ำเกิดขึ้นในหลายท้องที่ตามมาอีกด้วย นับเป็นวิกฤตการณ์เกี่ยวกับน้ำ ซึ่งปัจจุบันนี้เกิดขึ้นอยู่ตามท้องถิ่นต่าง ๆ ทุกภาคของประเทศไทยในสภาพค่อนข้างใกล้เคียงกันแทบทุกปี พระบาทสมเด็จพระ

เจ้าอยู่หัวทรงห่วงใย ทรงให้ความสำคัญอย่างยิ่งยวดในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับน้ำซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญของการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ให้กับเกษตรกรซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของแผ่นดินมาตั้งแต่ต้นรัชกาลจนถึงปัจจุบัน “... หลักสำคัญว่า ต้องมีน้ำ น้ำบริโภคและน้ำใช้ น้ำเพื่อการเพาะปลูก เพราะชีวิตอยู่ที่นั่น ถ้ามีน้ำคนอยู่ได้ ถ้าไม่มีน้ำ คนอยู่ไม่ได้ ไม่มีไฟฟ้าคนอยู่ได้ แต่ถ้ามีไฟฟ้า ไม่มีน้ำ คนอยู่ไม่ได้...” (พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานเมื่อวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2529 ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน) ดังนั้น น้ำจึงเป็นทรัพยากรธรรมชาติของคนไทยที่ต้องมีการบริหารจัดการทั้งปริมาณและคุณภาพอย่างเป็นรูปธรรมทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และชุมชนในลุ่มน้ำ ควรต้องร่วมกันทบทวนและปรับปรุงกระบวนการจัดการน้ำบางส่วนให้มีความเหมาะสมกับกาลปัจจุบันด้วย

การจัดการน้ำ หมายถึง กระบวนการหรือกรรมวิธีจัดการน้ำ ซึ่งโดยทั่วไปเกี่ยวข้องกับการจัดหาและพัฒนา การจัดสรรและใช้เพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ รวมตลอดถึงการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำให้คงอยู่และมีใช้อย่างยั่งยืน รวมทั้งการแก้ไขปัญหาอันเกิดจากทรัพยากรน้ำทั้งด้านปริมาณและคุณภาพให้หมดไป ซึ่งการจัดการน้ำนี้ เรามักกล่าวถึงกันเสมอ ๆ ว่าการจัดการน้ำต้องเป็น “การจัดการแบบบูรณาการ” หรือไม่ก็ “การจัดการน้ำอย่างยั่งยืน” นั้นมีหลักการอย่างไร สามารถอธิบายได้ว่า การจัดการน้ำอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือโดยด้านใดด้านหนึ่งแบบเอกเทศ ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ (ปราโมทย์ ไม่กัลลัด, ออนไลน์) โดยหลักแล้วจะต้องดำเนินการให้สอดคล้องผสมผสานแบบรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างที่เราเรียกกันว่า “บูรณาการ” ด้วยหลายวิธีหลายเทคนิค และผู้คนในสังคมทุกชุมชนยอมรับ จึงจะนำไปสู่การจัดการหรือแก้ปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับน้ำได้อย่างสัมพันธ์กัน ซึ่งในภาวะปัจจุบันเราต้องบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรน้ำ โดยมีวิธีคิดและดำเนินงานหลายด้านอย่างเป็นระบบเป็นองค์รวม มองเห็นเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นแล้วค้นหาแนวทางแก้ไขอย่างเป็นระบบครบวงจร ต้องมองว่าทุกสิ่งเป็นพลวัตที่ทุกมิติมีความเชื่อมโยงกัน โดยเฉพาะน้ำ ดิน และทรัพยากรมนุษย์ซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ ให้บังเกิดประโยชน์กับผู้คนแบบ “มุ่งถึงประโยชน์คนส่วนใหญ่” ในลุ่มน้ำเป็นหลัก นี่คือการจัดการน้ำแบบบูรณาการ (ไทยพับลิก้า, ออนไลน์)

จากการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำได้แก่ตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 กำหนดให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ” (กนช.) ประกอบด้วย (มาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561)

(1) นายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ
 (2) รองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นรองประธานกรรมการ
 (3) กรรมการโดยตำแหน่ง ได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ

(4) กรรมการผู้แทนคณะกรรมการลุ่มน้ำ จำนวนหกคน ซึ่งได้รับการคัดเลือกมาจาก กรรมการลุ่มน้ำผู้แทนองค์กรผู้ใช้น้ำ กรรมการลุ่มน้ำผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ กรรมการลุ่มน้ำผู้ทรงคุณวุฒิ

(5) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนสี่คน ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ และผลงานเป็นที่ประจักษ์ไม่น้อยกว่าห้าปีในด้านการเกษตร ด้านทรัพยากรน้ำ ด้านผังเมือง ด้านสิ่งแวดล้อม หรือด้านอุตสาหกรรม

ให้เลขาธิการเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้เลขาธิการแต่งตั้งข้าราชการของ สำนักงานอีกไม่เกินสองคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

เมื่อได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดลุ่มน้ำตามมาตรา 25 แล้ว ให้มีคณะกรรมการลุ่มน้ำ ประจำลุ่มน้ำนั้น ประกอบด้วย (มาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561)

(1) กรรมการลุ่มน้ำโดยตำแหน่ง ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัดในเขตลุ่มน้ำนั้น ผู้แทน กรมควบคุมมลพิษ ผู้แทนกรมเจ้าท่า ผู้แทนกรมชลประทาน ผู้แทนกรมทรัพยากรน้ำ ผู้แทน กรมทรัพยากรน้ำบาดาล ผู้แทนกรมที่ดิน ผู้แทนกรมประมง ผู้แทนกรมป้องกันและบรรเทาสาธารถณภัย ผู้แทนกรมป่าไม้ ผู้แทนกรมพัฒนาที่ดิน ผู้แทนกรมโยธาธิการและผังเมือง ผู้แทนกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และผู้แทนกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

ในกรณีที่ลุ่มน้ำใดมีพื้นที่ติดต่อกับชายแดน ให้มีผู้แทนกระทรวงกลาโหมเข้าร่วมเป็น กรรมการลุ่มน้ำ หรือในกรณีที่ลุ่มน้ำใดมีพื้นที่ติดต่อกับชายฝั่งทะเล ให้มีผู้แทนกรมทรัพยากร ทางทะเลและชายฝั่งเข้าร่วมเป็นกรรมการลุ่มน้ำ หรือในกรณีที่ลุ่มน้ำใดอยู่ในพื้นที่จังหวัด นราธิวาส จังหวัดปัตตานี และจังหวัดยะลา ให้มีผู้แทนศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดน ภาคใต้เข้าร่วมเป็นกรรมการลุ่มน้ำด้วย

(2) กรรมการลุ่มน้ำผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตลุ่มน้ำนั้น จังหวัดละหนึ่งคน และในกรณีที่ลุ่มน้ำใดอยู่ในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษนั้นเป็นกรรมการลุ่มน้ำด้วย

(3) กรรมการลุ่มน้ำผู้แทนองค์กรผู้ใช้น้ำในเขตลุ่มน้ำนั้นที่มาจากภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และภาคพาณิชย์กรรม ภาคละสามคน

(4) กรรมการลุ่มน้ำผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ จำนวนสี่คน ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดตาม (1) เลือกกันเองเพื่อเป็นประธานกรรมการลุ่มน้ำ และให้คณะกรรมการลุ่มน้ำเลือกกรรมการลุ่มน้ำอีกสองคนเป็นรองประธานกรรมการลุ่มน้ำ ทั้งนี้ การเลือกประธานกรรมการลุ่มน้ำและรองประธานกรรมการลุ่มน้ำให้กระทำทุกสามปี ให้ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติภาคแต่งตั้งข้าราชการของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติภาคเป็นกรรมการลุ่มน้ำและเลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการอีกไม่เกินสองคน

สำหรับการจัดสรรน้ำของประเทศพึงคำนึงถึงน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค การรักษา ระบบนิเวศ จาริตประเพณี การบรรเทาสาธารณภัย การคมนาคม เกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยว ทั้งนี้ การจัดลำดับความสำคัญให้เป็นไปตามที่ กนช. กำหนด (มาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561) ทั้งนี้ การใช้ทรัพยากรน้ำสาธารณะ แบ่งเป็นสามประเภท (มาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561) คือ

(1) การใช้น้ำประเภทที่หนึ่ง ได้แก่ การใช้ทรัพยากรน้ำสาธารณะเพื่อการดำรงชีพ การอุปโภคบริโภคในครัวเรือน การเกษตรหรือการเลี้ยงสัตว์เพื่อยังชีพ การอุตสาหกรรมใน ครัวเรือน การรักษาระบบนิเวศ จาริตประเพณี การบรรเทาสาธารณภัย การคมนาคม และการ ใช้น้ำในปริมาณเล็กน้อย

(2) การใช้น้ำประเภทที่สอง ได้แก่ การใช้ทรัพยากรน้ำสาธารณะเพื่อการ อุตสาหกรรม อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การผลิตพลังงานไฟฟ้า การประปาและกิจการอื่น

(3) การใช้น้ำประเภทที่สาม ได้แก่ การใช้ทรัพยากรน้ำสาธารณะเพื่อกิจการขนาดใหญ่ที่ใช้น้ำปริมาณมาก หรืออาจก่อให้เกิดผลกระทบข้ามลุ่มน้ำ หรือครอบคลุมพื้นที่อย่าง กว้างขวาง

นอกจากนี้ ในกรณีที่ กนช. เห็นว่าพื้นที่ใดมีลักษณะเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารหรือพื้นที่ ชุ่มน้ำสมควรสงวนไว้เพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำสาธารณะ ให้ กนช. มอบหมาย ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพิจารณาดำเนินการให้พื้นที่นั้น

เป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (มาตรา 73 แห่งพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561)

อนึ่ง จากที่กล่าวมาข้างต้น การมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำ ยังพบปัญหาอยู่บางประการ ซึ่งผู้วิจัยจะขอกล่าวรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ในส่วนของสัดส่วนที่เป็นภาคประชาชนในการเข้ามีส่วนร่วมในคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) แล้วพบว่า ในส่วนของประชาชนที่เข้าไปมีส่วนร่วม ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ และผลงานเป็นที่ประจักษ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี ในด้านการเกษตร ด้านทรัพยากรน้ำ ด้านผังเมือง ด้านสิ่งแวดล้อมหรือด้านอุตสาหกรรม จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) นั้น มีสัดส่วนจากการสรรหาและคัดเลือกมาจากคณะกรรมการลุ่มน้ำประจำลุ่มน้ำ ซึ่งพิจารณาถึงเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนที่ไม่ตรงไปตามเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ที่จะให้ชุมชน และประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) เพื่อการจัดสรร การใช้ การพัฒนา การบริหารจัดการ การบำรุงรักษา การฟื้นฟู การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ และสิทธิในน้ำมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อร่วมกันบริหารทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของคณะกรรมการลุ่มน้ำ สังเกตเห็นว่า แม้รัฐจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการลุ่มน้ำ แต่ในกระบวนการควบคุมการจำกัดสิทธิและการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประชาชนในการใช้ทรัพยากรน้ำในเขตลุ่มน้ำก็ยังคงเป็นอำนาจของคณะกรรมการลุ่มน้ำที่มีสัดส่วนของตัวแทนจากภาครัฐที่มากกว่า และในการการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของคณะกรรมการลุ่มน้ำนั้น มิได้มีการรับฟังประชาชนหรือชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อให้สนองตอบความต้องการของประชาชนในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำนั้น ๆ ฉะนั้น ในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำของคณะกรรมการลุ่มน้ำประจำลุ่มน้ำควรมีการรับฟังจากประชาชนหรือชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อให้สัดส่วนการได้ใช้ประโยชน์ในทรัพยากรน้ำของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นกับรัฐมีความสมดุลและเป็นธรรมต่อทุกภาคส่วนอีกด้วย

3. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการพิจารณาอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในทรัพยากรน้ำ เมื่อพิจารณาเรื่องของการพิจารณาอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในทรัพยากรน้ำแล้ว พบว่า ยังขาดในส่วนของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำเพราะในการพิจารณาอนุญาตหรือในเรื่องของสิทธิในการใช้น้ำยังไม่ได้สนองตอบความต้องการของประชาชน อีกทั้งในบางกรณียังเป็นการจำกัดสิทธิในการใช้น้ำของประชาชนเกิดสมควรแก่เหตุอีกด้วย หากประเทศไทยไม่ได้แก้ไขกฎหมายในส่วนของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำเพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในทรัพยากรน้ำได้ตามความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริงแล้วก็จะทำให้การใช้ทรัพยากรน้ำในชุมชนนั้นไม่เป็นไปตามชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ ต้องการได้นั่นเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาแนวคิด หลักการ และทฤษฎีทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำ ตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561
- 2) เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำของต่างประเทศ และประเทศไทย
- 3) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำ ตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561
- 4) เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำ ตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาวิจัยจากเอกสาร(Documentary Research) ด้วยการค้นคว้ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 พระราชกฤษฎีกากำหนดลุ่มน้ำ พ.ศ. 2564 รวมไปถึงข้อมูลจากเอกสาร โดยศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแนวคิด ทฤษฎี ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ บทความในวารสาร ตำราต่าง ๆ ทั้งของต่างประเทศ และของประเทศไทย ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำของประเทศไทย เพื่อวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษาหาข้อเสนอแนะต่อไป

ผลการวิจัย

ในส่วนของการสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยขอสรุปผลการวิจัยออกเป็นประเด็นปัญหาสาม ประเด็นดังที่ได้วิเคราะห์มา ดังนี้

1) วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) ประกอบด้วย (1) นายกรัฐมนตรี (2) รองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย (3) กรรมการโดยตำแหน่ง ได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ (4) กรรมการผู้แทนคณะกรรมการลุ่มน้ำ จำนวน 6 คน ซึ่งได้รับการคัดเลือกมาจากกรรมการลุ่มน้ำผู้แทนองค์กรผู้ใช้น้ำ กรรมการลุ่มน้ำผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกรรมการลุ่มน้ำผู้ทรงคุณวุฒิ (5) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 คน ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ และผลงานเป็นที่ประจักษ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี ในด้านการเกษตร ด้านทรัพยากรน้ำ ด้านผังเมือง ด้านสิ่งแวดล้อม หรือด้านอุตสาหกรรม

อย่างไรก็ตาม รูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน (คณิงิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ: 2545) 1) การมีส่วนร่วมแบบเป็นกันเอง ซึ่งเป็นไปโดยการอาสาสมัคร หรือการรวมตัวกันเองเพื่อแก้ปัญหาของตัวเอง เป็นการกระทำที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากภายนอก 2) การมีส่วนร่วมแบบชักนำ เป็นการเข้าร่วมโดยต้องการความเห็นชอบหรือการสนับสนุนโดยรัฐบาล ซึ่งเป็นรูปแบบที่เป็นลักษณะทั่วไปของประเทศกำลังพัฒนา 3) การมีส่วนร่วมแบบบังคับ เป็นการเข้าร่วมภายใต้การดำเนินการตามนโยบายของรัฐ ภายใต้การจัดการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือโดยการบังคับโดยตรง รูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่ส่งผลให้ผู้กระทำได้รับผลทันที แต่จะไม่ได้ผลในระยะยาว หรืออาจเกิดผลเสียที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในที่สุด

ดังนั้น เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 ในส่วนของสัดส่วนที่เป็นภาคประชาชนในการเข้ามีส่วนร่วมในคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) แล้วพบว่า ในส่วนของประชาชนที่เข้าไปมีส่วนร่วม ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ

ประสบการณ์ และผลงานเป็นที่ประจักษ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี ในด้านการเกษตร ด้านทรัพยากรน้ำ ด้านผังเมือง ด้านสิ่งแวดล้อม หรือด้านอุตสาหกรรม จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) นั้น มีสัดส่วนจากการสรรหาและคัดเลือกมาจากคณะกรรมการกลุ่มน้ำประจำลุ่มน้ำ ซึ่งพิจารณาถึงเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนที่ไม่ตรงไปตามเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ที่จะให้ชุมชน และประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) เพื่อการจัดสรร การใช้ การพัฒนา การบริหารจัดการ การบำรุงรักษา การฟื้นฟู การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ และสิทธิในน้ำมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อร่วมกันบริหารทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2) วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของคณะกรรมการลุ่มน้ำ

คณะกรรมการลุ่มน้ำมีหน้าที่หลักในการดูแลและวางแผนการใช้ทรัพยากรน้ำในแต่ละลุ่มน้ำอย่างเป็นระบบและเหมาะสม หน้าที่เหล่านี้รวมถึงการประเมินสถานการณ์น้ำ วางแผนการจัดการน้ำเพื่อป้องกันปัญหาน้ำท่วมและน้ำแล้ง ตลอดจนสนับสนุนการพัฒนาแหล่งน้ำที่มีศักยภาพ นอกจากนี้ กรรมการลุ่มน้ำยังทำหน้าที่ในการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการวางแผน หน้าที่ของกรรมการลุ่มน้ำไม่ได้จำกัดเฉพาะการวางแผนนโยบายในห้องประชุม แต่ยังรวมถึงการทำงานร่วมกับชุมชนในพื้นที่เพื่อตอบสนองต่อปัญหาจริงที่เกิดขึ้น เช่น การช่วยแก้ปัญหา น้ำท่วมในพื้นที่เสี่ยง หรือการทำให้พื้นที่ที่มีปัญหาน้ำแล้งมีน้ำใช้อย่างเพียงพอตลอดทั้งปี กรรมการเหล่านี้จึงเป็นผู้ที่เชื่อมโยงระหว่างนโยบายระดับประเทศและการปฏิบัติจริงในท้องถิ่น การทำงานร่วมกันระหว่างคณะกรรมการลุ่มน้ำ หน่วยงานต่าง ๆ และประชาชน จะช่วยให้ประเทศไทยสามารถบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน และป้องกันปัญหาน้ำที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า คณะกรรมการลุ่มน้ำประจำลุ่มน้ำ ประกอบด้วย (1) ผู้ว่าราชการจังหวัดในเขตลุ่มน้ำนั้น ผู้แทนกรมควบคุมมลพิษ ผู้แทนกรมเจ้าท่า ผู้แทนกรมชลประทาน ผู้แทนกรมทรัพยากรน้ำ ผู้แทนกรมทรัพยากรน้ำบาดาล ผู้แทนกรมที่ดิน ผู้แทนกรมประมง ผู้แทนกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ผู้แทนกรมป่าไม้ ผู้แทนกรมพัฒนาที่ดิน ผู้แทนกรมโยธาธิการและผังเมือง ผู้แทนกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และผู้แทนกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (2) กรรมการลุ่มน้ำผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่ง

เป็นผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตลุ่มน้ำนั้น จังหวัดละ 1 คน (3) กรรมการลุ่มน้ำผู้แทนองค์กรผู้ใช้น้ำในเขตลุ่มน้ำนั้นที่มาจากภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และภาคพาณิชยกรรม ภาคละ 3 คน (4) กรรมการลุ่มน้ำผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับทรัพยากรน้ำจำนวน 4 คน เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า ได้มีสัดส่วนของภาคเอกชนเข้าไปมีส่วนร่วมในส่วนหนึ่งของคณะกรรมการลุ่มน้ำประจำลุ่มน้ำ

ดังนั้น เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 ในมิติด้านการมีส่วนร่วมแล้ว สังเกตเห็นว่า แม้รัฐจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการลุ่มน้ำ แต่ในกระบวนการควบคุม การจำกัดสิทธิ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประชาชนในการใช้ทรัพยากรน้ำในเขตลุ่มน้ำก็ยังคงเป็นอำนาจของคณะกรรมการลุ่มน้ำที่มีสัดส่วนของตัวแทนจากภาครัฐที่มากกว่า และในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของคณะกรรมการลุ่มน้ำนั้น มิได้มีการรับฟังประชาชนหรือชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อให้สนองตอบความต้องการของประชาชนในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำนั้นๆ ฉะนั้นในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำของคณะกรรมการลุ่มน้ำประจำลุ่มน้ำควรมีการรับฟังจากประชาชนหรือชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อให้สัดส่วนการได้ใช้ประโยชน์ในทรัพยากรน้ำของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นกับรัฐมีความสมดุลและเป็นธรรมต่อทุกภาคส่วนอีกด้วย

3) วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการพิจารณาอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในทรัพยากรน้ำ

การที่รัฐกำหนดให้องค์กรต่างๆ เป็นผู้พิจารณาการพิจารณาอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในทรัพยากรน้ำของประชาชน และจัดสรรน้ำเป็นแต่ละประเภท ๆ ส่งผลให้การกระทำเพื่อป้องกัน ดูแล ไม่ให้ประชาชนใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำมากเกินไปจนสมควรจนอาจทำให้เกิดปัญหาเรื่องการพิจารณาอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในทรัพยากรน้ำที่กระทบต่อชุมชนและประชาชนในพื้นที่นั้น ที่ไม่สามารถใช้น้ำได้ตามเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของชุมชนที่สนองตอบความต้องการของประชาชนได้อย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าประเทศไทยจะได้กำหนดสิทธิในการใช้น้ำโดยให้เอกชนมีสิทธิเข้าถึงทรัพยากรน้ำได้ แต่การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำต้องกระทำภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายกำหนด กล่าวคือ ต้องได้รับการอนุญาตตามหลักเกณฑ์การขออนุญาตใช้น้ำแต่ละประเภท ซึ่งดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐ นอกจากนี้ประเทศไทยยังต้องประสบกับปัญหาการเก็บเงินค่าใช้น้ำภายในประเทศ ร่วมด้วย ส่งผลต่อปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำ

ตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 ที่ไม่ตรงตามเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของกฎหมาย

อย่างไรก็ตาม เงื่อนไขและรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนการมีส่วนร่วมของประชาชน ต้องมีเงื่อนไขสำคัญ ดังนี้ (ถวิลวดี บุรีกุล: 2551) คือ 1) ประชาชนต้องมีอิสรภาพในการที่จะมีส่วนร่วม (Freedom to Participate) หมายถึงประชาชนมีอิสระที่จะเข้าร่วมหรือไม่ก็ได้ การเข้าร่วมต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ การถูกบังคับให้เข้าร่วมไม่ว่าจะในรูปแบบใดไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วม 2) ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม (Ability to Participate) ประชาชนหรือกลุ่มเป้าหมายจะต้องมีความสามารถพอที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ หมายความว่า ในบางกิจกรรมแม้จะกำหนดว่าผู้เข้าร่วมมีเสรีภาพและเสมอภาค แต่กิจกรรมที่กำหนดไว้มีความซับซ้อนเกินความสามารถของกลุ่มเป้าหมาย การมีส่วนร่วมย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ 3) ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม (Willingness to Participate) ประชาชนที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมใดต้องเกิดจากความสนใจที่สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมนั้น

ดังนั้น การพิจารณาอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในทรัพยากรน้ำถึงแม้จะมีองค์กรที่ใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เช่น คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.), ศูนย์บัญชาการเฉพาะกิจ, กลุ่มน้ำ, คณะกรรมการกลุ่มน้ำ, และองค์กรผู้ใช้น้ำเอกชน แต่หากพิจารณาเรื่องของการพิจารณาอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในทรัพยากรน้ำแล้วพบว่า ยังขาดในส่วนของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำ เพราะในการพิจารณาอนุญาตหรือในเรื่องของสิทธิในการใช้น้ำยังไม่ได้สนองตอบความต้องการของประชาชน อีกทั้งในบางกรณียังเป็นการจำกัดสิทธิในการใช้น้ำของประชาชนเกิดสมควรแก่เหตุอีกด้วย หากประเทศไทยไม่ได้แก้ไขกฎหมายในส่วนของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำเพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในทรัพยากรน้ำได้ตามความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริงแล้วก็จะทำให้การใช้ทรัพยากรน้ำในชุมชนนั้นไม่เป็นไปตามชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ ต้องการได้ นั่นเอง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สำหรับข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำ ตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 ผู้วิจัยขอเสนอแนะเป็น 2 ประเด็น คือ ประเด็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเข้าเป็นส่วนร่วมใน

คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) และคณะกรรมการลุ่มน้ำประจำลุ่มน้ำ และประเด็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพิจารณาอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในทรัพยากรน้ำดังต่อไปนี้

1) ผู้วิจัยเสนอให้กำหนดการมีส่วนร่วมของประชาชนในคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) และคณะกรรมการลุ่มน้ำประจำลุ่มน้ำ โดยกำหนดให้มีสัดส่วนของประชาชนเลือกกันเองแยกต่างหากจากตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ เข้าไปมีส่วนร่วมในคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) และกำหนดให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ คัดเลือกตัวแทนเข้ามามีส่วนร่วมในคณะกรรมการลุ่มน้ำประจำลุ่มน้ำ เพื่อประชาชนและท้องถิ่นนั้น ๆ จะได้เข้ามามีส่วนร่วมกับคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) และคณะกรรมการลุ่มน้ำประจำลุ่มน้ำอย่างมีประสิทธิภาพตามเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของกฎหมาย

2) ผู้วิจัยเสนอให้มีการกำหนดสิทธิของชุมชนหรือประชาชนในท้องถิ่นในการบริหารจัดการน้ำทั้งระบบให้มีความชัดเจน โดยกำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการในการพิจารณาอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในทรัพยากรน้ำที่มีสภาพเป็นการบังคับใช้ในลักษณะเป็นการใช้สิทธิของประชาชน เพื่อให้สัดส่วนการได้ใช้ประโยชน์ในทรัพยากรน้ำของประชาชนกับคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) และคณะกรรมการลุ่มน้ำประจำลุ่มน้ำมีความสมดุลและเป็นธรรมต่อทุกภาคส่วน นั้นเอง

เอกสารอ้างอิง

- คณินิจ รีบัวเอี่ยม และคณะ. (2545) .แนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540: ปัญหาอุปสรรคและทางออก. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2551). การมีส่วนร่วม: แนวคิดทฤษฎีและกระบวนการ. เอกสารประกอบการศึกษาดูงานของคณะกรรมการการพัฒนากการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน วันอังคาร ที่ 17 มิถุนายน 2551. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- ปราโมทย์ ไหม้กลัด. (2567). ทางออกการบริหารจัดการน้ำของไทย. เรียกใช้เมื่อ 15 สิงหาคม 2567 จาก <https://tdri.or.th/water/thaipublica20140309/>

ไทยพับลิก้า. ทางออกการบริหารจัดการน้ำของไทย. (2567). (15 สิงหาคม 2567) เรียกใช้เมื่อ 15 สิงหาคม 2567 จาก <https://thaipublica.org/2014/03/water-management-solutions/>

พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ. (2561). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 135 ตอนที่ 112 ก หน้า 44-83 (28 ธันวาคม 2561).

พระราชกฤษฎีกากำหนดลุ่มน้ำ. (2564). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 138 ตอนที่ 12 ก หน้า 1-76 (11 กุมภาพันธ์ 2564).

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.